

Javaslat az
„Alföldfásítás és Országfásítás”
ágazati¹
értéktárba történő felvételéhez

Készítette:
Alföldi Erdőkért Egyesület

.....
Csuha Imre elnök
Kecskemét, 2025. szeptember 18.
(P. H.)

¹ Kérjük, húzza alá a megfelelőt.

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Alföldi Erdőkért Egyesület

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Raisz Árpád, titkár (AEE)

Levelezési cím: (KEFAG Zrt.) 6000 Kecskemét, József Attila u. 2.

Telefonszám: +36 30/689-7387

E-mail cím: alfoldierdokert@gmail.com

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Alföldfásítás és Országfásítás

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:²

☒ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

a szakterületi besorolás indokolása:

Az erdőgazdálkodás, erdőtelepítés az agrárgazdaság része.

3. A nemzeti érték a magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó érték:

- ☐ igen
amely nemzetiség:³

☒ nem

4. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

Nagyalföld, Kisalföld, valamint egész Magyarország.

5. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

- ☐ települési ☐ tájegységi ☒ ágazati

amely értéktár neve: Agrár- és élelmiszergazdaság

6. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása, a megjelölt szakterületi kategória indokolása (amennyiben nemzetiséghez kapcsolódó érték, a nemzetiségi vonatkozások, a nemzetiséghez való kötődés bemutatása):

Az Alföldfásítás és az Országfásítás két egymással szorosan összekapcsolódó fogalma alatt értjük azt a nagyszabású fásítási, erdőtelepítési programot, amely meghatározta az elmúlt

² Egy szakterületenkénti kategória megjelölése lehetséges.

³ Kérjük, jelölje és nevezze meg, amennyiben magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó az érték.

száz év magyar erdőgazdálkodását és a magyar erdészeti tudomány fejlődését, végeredményben az ország ma ismert és megszokott képét. Annak ellenére, hogy ez idő alatt a világháború, a gazdasági válságok és a politikai szélsőségek váltották egymást, az alföldfásítás illetve országfásítás ügye nem akadt el. Így 100 év alatt a jelenlegi Magyarország erdősültsége az alig 12%-ról 22%-ra növekedett, azaz mintegy 1 millió hektár erdőt telepítettek elődeink - ebből közel 550 ezer hektárt a Nagyalföldön és a Kisalföldön.

A törökdúlás, majd az azt követő folyószabályozások, lecsapolások, mezőgazdasági célú erdőirtások következményeként az Alföld erdősültsége a XX. század elejére 4,2%-ra csökkent, és ezzel elérte a táj a valaha ismert legkietlenebb állapotát. A mai ember számára nehezen elképzelhető viszonyok uralkodtak az akkori Alföldön. Krámer János György tábori orvos a futóhomokot és a gyakori porviharokat tette felelőssé azért, hogy a magyar betegségnek tartott tüdővész – a „morbus hungaricus” – éppen ezen a tájon volt a legelterjedtebb. Az első világháborút követő trianoni békediktátum következtében Magyarország elveszítette érdeinek 4/5-ét, egyúttal Magyarország a faellátás szempontjából kiszolgáltatottá vált a kisantant országainak. Ebben a helyzetben az Alföld rehabilitációja elodázhatalannak bizonyult, és **Kaán Károly** fáradozásának eredményeként, Nagyatádi Szabó István földművelésügyi miniszter jóváhagyásával megszületett az „alföldi erdők telepítéséről és a fásításokról” szóló 2023.évi XIX. tc (röviden Alföldfásítási törvény), majd pedig ennek végrehajtási utasítása a 7444/1925. FM rendelet. A jogszabály kötelezően előírta a fásítást, ugyanakkor az állam ingyenesen biztosította ehhez a facsemetét. Habár a futóhomok és a szik fásítására már a XVIII. századtól kezdve történtek jelentős erőfeszítések (**Tessedik Sámuel, Bachofen Ferenc, Bernátsky Jenő, Bakkay József, Vedres István, Kiss Ferenc** munkássága), az egész Nagyalföldre (1944-től a Kisalföldre is) kiterjedő fásítások a fenti jogszabályokkal vették kezdetüket. A két világháború közötti időszakban a gazdasági világválság ellenére megindultak az erdősítési munkák, és mintegy 100 ezer hektár fásítására alkalmas csemetét adtak ki a gazdáknak, amiből a mai Magyarország területére vonatkoztatva mintegy 17 ezer hektár összefüggő erdő keletkezett (a fasorok és majorfásítások mellett). Talán ennél is nagyobb eredmény volt az alföldfásítás szellemi alapjainak és társadalmi elfogadottságának megteremtése. Létrehozták 1924-ben a Szikkísérleti Állomást, ahol **Magyar Pál, Galambos István** és **Tury Elemér** lefektették a szikesek fásításának tudományos alapjait. A kecskeméti Homokkísérleti Állomás vezetőjeként pedig **Kallivoda Andor Zsigmond** munkássága volt meghatározó. Ebben a korszakban létrehozták az állami csemetekertek hálózatát, melynek segítségével évente több tíz millió facsemetével látták el a gazdákat. Azonban a gazdák jelentős része fásítás-ellenes volt, a mezőgazdasági termelés akadályozó tényezőjeként tekintettek a fasorokra, facsoportokra. A két világháború közötti kor fontos eredménye, hogy szisztematikus propagandával, sőt az iskolai tananyagba történő beemeléssel ezt a szemléletet sikerült megváltoztatni.

A második világháború után a fásítási tervet kiterjesztették az egész országra, így az alföldi homok és szik, valamint a hullámterek mellett a hegy- és dombvidékek mezőgazdasági művelésre kevésbé alkalmas területein is folytatták a fásítást. Ezek közül kiemelkedő jelentőséggel bírt a kopárfásítás, aminek az előzményei szintén visszanyúlnak a második világháború előtti időszakra.

A második világháború előtt lefektetett szellemi és társadalmi alapokra épülő országfásítás aranykorának az 50-es éveket tartják, amikor Magyarország csemetetermelése – évi 600 millió db csemetével - a Szovjetunió után a második volt a világon.

Számos kutató tovább folytatta a szakmai munkát a világháború után is, és a kutatómunkát

nagyrészt az 1949-ben megalapított Erdészeti Tudományos Intézet fogta össze. Az alföldfásítás szakmai hátterének továbbfejlesztésében kiemelkedő személyek (a teljesség igénye nélkül): **Magyar Pál dr., Fehér Dániel dr. Babos Imre dr., Tóth Béla dr., Járó Zoltán dr., Horváth László, Barlai Ervin, Koltay György dr., Kopeczky Ferenc dr., Madas András dr., Szodfridt István dr., Keresztesi Béla dr..** Valójában lehetetlen felsorolni mindazokat, akiknek Magyarország jelenlegi erdőborítását köszönhetjük.

Árnyoldalak és vitás kérdések:

A telepített erdőkön kívül igen jelentős volt a létrehozott mezővédő erdősávoknak az összterülete, melyeket az alföldfásítási törvény megalkotásától a 70-es évekig hoztak létre. Ezeknek a mezőgazdasági termésátlagra gyakorolt pozitív hatását a tudományos eredmények egyértelműen igazolták és a kor szakemberei a tapasztalatukkal alátámasztották. Sajnálatos módon az akkoriban telepített erdősávok túlnyomó többsége mára eltűnt (eme veszteséggel együtt az erdősültség 12%-ról 22%-ra nőtt).

A túlnyomó részt idegenhonos fafajokból telepített erdők természetvédelmi szempontból kifogásolhatóak, azonban a környezetvédelmi értékük (pl. levegő- és talajvédelem, szénmegkötés stb.), és gazdasági szerepük is megkérdőjelezhetetlen.

Az Országfásítás – és vele együtt az Alföldfásítás – jelenleg is tart. Magyarország erdőterülete 100 éve folyamatosan nő.

7. Indokolás az értéktárba történő felvétel mellett:

Az Alföldfásítás kifejezés többféle értelemben használatos. Egyrészt, mint egy sajátosan magyar diszciplína: az elmúlt 100 esztendőben az erdészeti tudományon belül önálló tudományággá fejlődött azon belül különválasztva a homokfásítást és szikfásítást. Az alföldfásítás a sivatagfásítással ugyan rokon tudományág, attól természetesen mégis elkülönül, és a hazai sajátos termőhelyi viszonyokhoz, adottságokhoz alkalmazható eljárásokat, fafajokat stb. tárgyalja.

Másrészt az Alföldfásítás és az Országfásítás kifejezések a magyar ember számára olyan érzelmi tartalommal bíró kifejezések, mint a kínai ember számára a „Nagy Zöld Fal”, ami az ottani nagyszabású fásítási programot jelenti. Az Alföldfásítás és Országfásítás kifejezések az elmúlt 100 év – ma is tartó - konkrét fásítási programjainak összefoglaló megjelölései, de egyúttal jelölik azt a magasztosabb, általánosabb eszmét is, aminek érdekében a konkrét intézkedések ezrei történtek.

Az „Alföldfásítás” és az „Országfásítás” sajátosan viszonyulnak egymáshoz, mert egyfelől az Alföldfásítás részhalmaza az Országfásításnak, ugyanakkor az Alföldfásítás, mint mozgalom megelőzte az Országfásítást. Az Alföldfásítás a két világháború közötti időszak jellemző kifejezése, az Országfásítás pedig a második világháború után vált fogalommá, de nem törölte el az előbbi sem. Az Országfásítás szellemi és társadalmi alapjait a második világháború előtt teremtették meg, de az akkor megfogalmazott alföldfásítási cél eléréséhez szükséges anyagi feltételek paradox módon a háború utáni kommunista/szocialista tervgazdálkodás mesterséges gazdasági- és tulajdonviszonyai között tudtak előállni. A két fogalom tehát nagyon szorosan összefügg.

Az Alföldfásítás /Országfásítás/ csodálatos példája a magyar nemzet háborúkon és

„izmusokon” átívelő összefogásának, melynek eredményeképpen felbecsülhetetlen mértékben javult az Alföld illetve egész hazánk környezeti állapota.

Az elmúlt száz év fásítási eredményeire méltán büszkék lehetünk. Az elért eredmények megtartásához minden gazdasági vagy éppen klimatikus eredetű nehézségek ellenére ragaszkodni kell. Fontos, hogy az újabb generációk ismerjék az Alföldfásítás valamint Országfásítás fogalmak értelmét, és a pozitív érzelmi kötődésük kialakuljon. Ennek érdekében kérjük a felvételét az ágazati értéktárba.

8. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Barna Tamás: Az Alföldfásítás rövid története. www.aee.hu

Bartha Dénes, Oroszi Sándor (2003): Az alföldfásítási programok története, különös tekintettel a természetvédelem kérdéskörére. Erdészettörténeti Közlemények (60): 34-63.

Führer Ernő (főszerk.) (2017): Magyarország erdészeti tájai. Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, Bp.

Magyar Pál (1960): Alföldfásítás. 1. Általános és leíró rész. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Magyar Pál (1961): Alföldfásítás. 2. Alkalmazott rész. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Oroszi Sándor (1990): Az alföldfásítás a két világháború között Magyarországon. Erdészettörténeti Közlemények (1):1-150.

Youtube: A növekvő erdők nyomában – ismeretterjesztő film az Országos Erdészeti Egyesület gondozásában.